populationerna växer på lavklädda berg. I norr trivs den på älvarnas grus- och sandmarker och på fjällhedarnas grus- och sippervattenytor. I likhet med flera andra nejlikväxter har fjällnejlikan utvecklat en ras som tål höga halter av tungmetaller, nämligen spenslig fjällnejlika (var. *serpentinicola*). Den är mer lågvuxen än vanlig fjällnejlika (var. *alpina*) med glesare blomställning och barrlika, smala blad. Den spensliga fjällnejlikan har t.o.m. använts som indikator på förekomster av malmer. Den förekommer i Norra Karelen, Kajanaland, Kuusamo och Lappland på ultrabasiska berg och grusmarker. I klassificeringen av hotkategori anses den vara nära hotad. Därtill är den en internationell ansvarsart för Finland.

Tjärblomster (Viscaria vulgaris).

DE VILDA BLOMMORNAS DAG

www.sll.fi/luonnonkukat • facebook.com/luonnonkukkienpaiva • Twitter: #luonnonkukat

DE VILDA BLOMMORNAS DAG I FINLAND ARRANGERAS AV FINLANDS NATURSKYDDSFÖRBUND; SOCIETAS BIOLOGICA FENNICA VANAMO; SOCIETAS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA; FORSTSTYRELSEN, NATURTJÄNSTER; NATURHISTORISKA CENTRALMUSEETS BOTANISKA MUSEUM; FINLANDS MILJÖCENTRAL; BIOLOGI- OCH GEOGRAFILÄRARNAS FÖRBUND BMOL.

TEXT: FINLANDS NATURSKYDDSFÖRBUND • BILDER: JARI KOSTET • LAY-OUT: FORSTSTYRELSEN, NATURTJÄNSTER 2022

DE VILDA BLOMMORNAS DAG

Tjärblomster (*Viscaria vulgaris*)

TEMA-ART FÖR VILDA BLOMMORNAS DAG 2022

Tjärblomstret är en växt som man bör komma åt att vidröra, också om den är lätt igenkännbar redan på långt håll. Stjälkens mellanleder är gröna nedtill men de övre delarna är mörkt rödbruna och klibbiga. Det finns inte många klibbiga växtarter i vår flora.

Det tjärliknande klibbet bildar ett bra hinder mot klättrande nektar- och pollentjuvar; många försöker, vilket syns av mängden småkryp som fastnat i klibbet. Klibbigheten går också igen i det vetenskapliga släktnamnet *Viscaria*.

Tjärblomstret är en mångårig växt som utvecklas tidigt med hjälp av vårens fuktighet. Den långa huvudroten gör att växten också klarar sommarens torka. Den korta jordstammen förgrenas kraftigt och därför bildas täta tuvor. Vanligtvis har tjärblomstret rikligt med blombärande stjälkar och stora, starkt tuvade exemplar är granna då de blommar. I likhet med andra nejlikväxter har tjärblomstret korsvis motsatta, lansettlika, vid baserna tätt vithåriga blad. De korta blomlösa skottens blad bildar rosetter som övervintrar gröna. Blomskotten, som kan bli upp till en halv meter höga, har långa mellanleder och därför sitter bladparen glest – dessa blad är kortare än rosettbladen.

Tjärblomstrets glesa, klaseliknande blomställning kan bli upp till tio centimeter lång. Blommans foder är 1–1,5 cm långt och smalt klocklik medan den mörkröda kronan kan bli nästan 2 cm bred. Ståndarna utvecklas före pistillerna. Den röda blomfärgen och den långsmala strukturen är anpassad för pollinerande fjärilar, men blommorna besöks också av andra insekter, framför allt humlor. De upprätta frukterna, kapslarna, mognar under juli månad.

En prydnad på torra ängar på berg

Tjärblomstrets ursprungliga växtplatser är torrängar på berg och torra öppna sluttningar. Genom människans försorg har talrika nya växtplatser bildats, t.ex. torra betesmarker, vägrenar, banvallar, bergsskärningar och sandtag. Många sådana sekundära växtplatser har minskat under senare år på grund av intensifierad markanvändning och igenväxning. Därför har tjärblomstret minskat. Tjärblomstret har också använts i blygsam skala som prydnadsväxt och frön ingår numera i vissa fröblandningar för torrängsväxter.

Tjärblomstret är en sydlig växtart i Finland. Det är allmänt till en linje som löper något norr om Björneborg – Tammerfors – S:t Michel – Nyslott. Längre norrut, i Södra Österbotten, Mellersta Finland och Norra Karelen, blir det sällsynt. Förekomsterna vid Bottenvikens norra del är sannolikt av gammalt ursprung medan de övriga förekomsterna i norr beror på sentida invandring. Tjärblomstrets hela utbredningsområde omfattar Brittiska öarna och Mellaneuropa österut till västra Sibirien och Kaukasus. I Nordamerikas östra delar förekommer den som en inkommen art.

Tjärblomster hör till ett litet släkte med bara tre arter. Förutom våra två inhemska arter, tjärblomster och fjällnejlika, hör den på Balkanhalvön växande *Viscaria asterias* till släktet. Men släktet *Viscarias* ställning varierar, t.ex. i den finska floran Retkeilykasvio har det förenats med släktet *Lychnis* tillsammans med gökblomstret medan det förs till släktet *Silene* i andra floror.

Fjällnejlika

Fjällnejlikans (*Viscaria alpina*) utbredningsområde i Finland ser nästan ut som en spegelbild av tjärblomstrets. Fjällnejlikan växer speciellt i Skogs- och Fjällappland samt här och där i östra och södra Finland, med koncentrationer i närheten av Finska viken. Den saknas helt i Åbolands skärgårdar och på Åland. Dess totalareal sträcker sig från Norden, Brittiska öarna och västra Medelhavsområdet till Grönland och Kanada.

Fjällnejlikan är mindre än tjärblomstret och blommorna är också mindre. Den har inte klibbiga stjälkar, blomställningen är kort och tät och de ljusröda kronbladen är tvåkluvna i spetsen, då de hos tjärblomstret är hela eller svagt tandade. De båda arterna bildar hybrider.

Fjällnejlikan varierar utseendemässigt och växer på olika växtplatser. De sydliga